

Nowe prawo, czyli co oznacza 45% dotacji?

Pod koniec roku 2025 opublikowana została w Dzienniku Ustaw RP (rok 2025, poz. 1864) nowela, chociaż objętościowo niewielka, to mająca istotne znaczenie dla podziału funduszu stypendialnego.

Jacek Pakuła 05 lutego 2026

Zacznijmy od początku...

Zgodnie z art. 86 PSWiN, studenci mogą ubiegać się o pomoc materialną. Chodzi tu o stypendia socjalne (w tym również zwiększenie tego świadczenia), rektora (czyli mające charakter nagrody za wyniki w nauce, osiągnięcia naukowe, artystyczne lub sportowe, a także dla osób niepełnosprawnych), stypendia dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogi. Pomoc ta przyznawana jest w szkole wyższej.

Zgodnie z art. 409 ust. 1 pkt 1 PSWiN, uczelnia posiada fundusz stypendialny, który zasilany jest przede wszystkim dotacją z budżetu państwa (art. 365 pkt 3 PSWiN) oraz zwiększenia z innych źródeł. Co ważne, niewykorzystane środki przechodzą na rok następny, a środki wydatkowane niezgodnie z przeznaczeniem lub z naruszeniem art. 91 ust. 3 lub art. 414 ust. 3 PSWiN podlegają zwrotowi do funduszu ze środków finansowych uczelni innych niż pochodzące z subwencji lub dotacji z budżetu państwa.

Naruszenie normy wyrażonej w art. 414 ust. 3 PSWiN oznacza obowiązek zwrotu do funduszu wydatkowej w ten sposób kwoty. Dla jasności wyводу warto przytoczyć brzmienie przepisu art. 414 ust. 3 PSWiN aktualnie obowiązujące, jak i przepis, który wejdzie dopiero w życie:

- aktualny przepis: "Dotacja, o której mowa w ust. 1, wydatkowana w danym roku na stypendia rektora stanowi nie więcej niż 60% środków wydatkowanych łącznie w danym roku na stypendia rektora, stypendia socjalne oraz zapomogi."
- przepis, który zacznie obowiązywać od 1 października 2026 r.: "Uczelnia może wydatkować w danym roku na stypendia rektora nie więcej niż 45 % środków funduszu stypendialnego pochodzących ze środków, o których mowa w art. 365 pkt 3." - [nowelizacja do pobrania](#).

Aktualny przepis przy podziale dotacji akcentuje wielkości wydatkowane, a nie planowane. Powszechnie wiadomo, że projektując budżet na rok akademicki i zestawiając jego wykonanie - mniej wydajemy na stypendia rektora, a więcej na stypendia socjalne. Wynika to z prostego mechanizmu - studenci otrzymujący stypendium kończą studia czasami przed miesiącem, za który przysługuje ostatnia rata stypendium, zaś o stypendium socjalne studenci mogą aplikować nie tylko na początku semestru, ale również w jego trakcie.

Po drugie, na stypendia rektora nie można było przeznaczyć więcej niż 60% środków wydatkowanych na stypendia rektora, socjalne i zapomogi. Poza tą pulą były stypendia dla osób niepełnosprawnych oraz tzw. rezerwa.

Warto na chwilę zatrzymać się nad ww. rezerwą. Były to środki pozostawione w funduszu na kolejny rok budżetowy. Nie mogły być większe niż 30% dotacji. Środki te miały stanowić zabezpieczenie wypłat rat następujących na początku kolejnego roku budżetowego. Nawet gdyby w kolejnym roku uczelnia otrzymała dużo mniejszą dotację, to właśnie rezerwa pozwalała na pokrycie przyznanych już stypendiów, bez konieczności ich zmniejszania.

Trzeba przypomnieć jeszcze rzecz oczywistą, a jednak ważną. Stypendia przyznawane są w szkole wyższej na semestr albo na rok akademicki (dwa semestry). Natomiast rok budżetowy łączy w sobie aż trzy semestry. Na przykładzie roku budżetowego 2025 można wskazać, że chodzi o: semestr zimowy 2024/2025, czyli okres od października 2024 do lutego 2025, semestr letni

2024/2025 czyli okres od marca 2025 do czerwca/lipca 2025 i semestr zimowy 2025/2026, czyli okres od października 2025 do lutego 2026. Z tego prostego zestawienia wynika, że podział dotacji, w tym ustalenie wysokości stypendium rektora na semestr zimowy 2025/2026, czyli podział podejmowany w okolicy października 2025 roku determinowany jest m.in. decyzjami podjętymi w poprzednim roku akademickim. Stąd też tzw. rezerwa.

Przepis, który wejdzie w życie z dniem 1 października 2026 r. zmienia sposób naliczania puli przeznaczonej na stypendia rektora, chociaż nadal istotną rolę będzie odgrywać podział podejmowany w poprzednim roku akademickim.

Z przepisu 414 ust. 3 PSWiN w brzmieniu obowiązującym od 1 października 2026 r., wynika, że uczelnia w danym roku może wydatkować na stypendia rektora 45% środków funduszu stypendialnego pochodzących ze środków, o których mowa w art. 365 pkt 3 PSWiN.

Środki, o których mowa w art. 365 pkt 3 PSWiN to dotacja z budżetu państwa przeznaczona na świadczenia, o których mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1-4 PSWiN. Co roku Minister ogłasza, za pomocą komunikatu, wysokość przyznanych na ten cel środków. Przykładowo, w 2025 r. był to komunikat z dnia 7 kwietnia 2025 r. o wysokości dotacji ze środków finansowych na świadczenia dla studentów przyznanych na rok 2025 oraz podlegających zwrotowi zgodnie z art. 416 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Trzeba jednak pamiętać, że nowelizacja odwołuje się do środków funduszu, czyli chodzi tu o dotację na rok bieżący, jak i ewentualną rezerwę. Ważne jednak, by środki te, również w ramach rezerwy, pochodziły z dotacji, o której mowa w art. 365 pkt 3 PSWiN. Cechą rezerwy jest jednak jej wyzerowanie, więc o ile jeszcze w 2026 roku może mieć ona znaczenie, o tyle w kolejnych latach może być nieistotna, bo zostanie po prostu wydatkowana na stypendia rektora, by zatrzymać spadki ich wysokości.

Określenie, że ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 2026 r. może być uznane przez niektórych za niefortunne - i być źródłem wątpliwości, jak prawidłowo rozliczyć wydatkowanie środków na koniec roku. Skoro jednak operujemy rokiem budżetowym, to należy po prostu na koniec grudnia 2026 r. zestawzić kwotę dotacji, w tym ewentualną rezerwę, z tym co zostało wydatkowane na stypendia rektora. Kwota ta nie może przekraczać 45% dotacji i ewentualnej rezerwy.

Są oczywiście głosy, z których wynika nieco inne rozwiązanie. Skoro do września 2026 r. obowiązuje 60%, a od października 45% - to są pomysły, by próbować oddzielić te dwa okresy w ramach roku budżetowego 2026. Pojawia się więc pytanie, jak wyliczyć dotację dla tych okresów, gdyby je tak dzielić. Pierwsze stanowisko zakłada, że po prostu sprawdzamy, czy do września 2026 roku wydatkowanie nie więcej niż 60%, a od października do grudnia 45%. Drugie - by wyliczyć proporcjonalnie kwotę za ostatni kwartał 2026 roku. Pojawiają się kolejne pytania, czy budżet to 12 czy 10 miesięcy. Rok składa się z 12 miesięcy, więc jeśli już to należałoby te 45% powiązać z dotacją przypisaną do 3 miesięcy. W przypadku rezerwy może pojawić się pytanie, czy również dzielić ją proporcjonalnie, czy może jednak przypisać w całości do tych 45%, skoro w aktualnie obowiązującym przepisie nie ma odwołania do dotacji, ale do wydatkowania środków w danych roku.

Pytań jest oczywiście więcej. Można dzielić włos na czworo. Natomiast ww. wspomniane proporcje nie mają podstaw prawnych. Ustawodawca posługuje się sformułowaniem "w danych roku", a z art. 408 ust. 4 PSWiN wynika, że w uczelni rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy, co z kolei pokrywa się z rokiem budżetowym. Oznacza to, że wydatkowanie 45% dotacji na stypendia rektora będzie oceniane w ujęciu rocznym, tj. od 1 stycznia 2026 do 31 grudnia 2026 r., niezależnie od roku akademickiego.

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt. Dostarczalne są różnice między wysokością poszczególnych świadczeń. Aktualne i zasadne jest pytanie, czy nowe 45% sprawi, że na stypendia rektora będzie więcej środków. O wysokościach świadczeń była mowa we wpisie pt. [Stypendia i zapomogi w raporcie GUS](#) - dane za rok akad. 2024/2025 dowodzą, że średnia wysokość stypendium socjalnego (rocznie) wyniosła - 14372 zł, stypendium rektora - 8623 zł, stypendium dla osób niepełnosprawnych - 10185 zł, a zapomogi - 2618 zł. Aktualny rok upływa pod znakiem podwyższania kwot na stypendia socjalne i stypendia dla osób niepełnosprawnych. Wynika to nie tylko z wielkości kwot otrzymywanych z budżetu państwa, ale właśnie ze zmiany, która ma wejść w życie z dniem 1 października 2026 r. Analiza funduszy stypendialnych pozwala na przyjęcie, że podobne środki na stypendia rektora już pod rządami 45% będą miały te uczelnie, które wydatkowały przynajmniej 25% na stypendia dla osób niepełnosprawnych. Czyli tam, gdzie wydatkowano na stypendia dla osób niepełnosprawnych mniej niż 25%, należy liczyć się ze zmniejszeniem kwot na stypendia rektora. Dlatego w niektórych uczelniach miało miejsce zmniejszanie stawek stypendiów rektora już w październiku 2025 roku, by minimalizować kolejne spadki w październiku 2026 roku.

Zmiana, chociaż pozornie - mając na uwadze liczbę znaków - niewielka, to jednak może mieć istotne znaczenie dla uczelni.

Nadchodzący rok akad. 2026/2027 wymagać będzie szczególnej uwagi - z jednej strony chodzi o możliwości budżetowe (dotacja i rezerwa), a także wydatkowanie kwot na stypendia rektora. Z drugiej jednak strony warto nadchodzący czas wykorzystać, by podjąć próbę zupełnie nowego podziału funduszu stypendialnego. Skoro punktem wyjścia ma być kwota przyznanej dotacji, a nie wydatkowanie środków, to jest to okazja do rewizji przyjętych rozwiązań. Być może wcale nie trzeba windować stawek stypendiów socjalnych, czy stypendiów dla osób niepełnosprawnych. Natomiast uzasadnione może być wystąpienie do resortu o zwiększenie dotacji. Zresztą podział dotacji to temat na odrębny wpis, chociaż wyraźnie należy zaznaczyć, że algorytm wymaga rewizji.

Nowelizacja i trudności związane z jej wdrożeniem powinny być zachętą również do refleksji, jaki jest cel pomocy materialnej - trzeba doprecyzować pytania o zadania, rolę i funkcję tego systemu. Z jednej strony chodzi o młodzież niezamożną, ale przecież ważna, jeśli nie najważniejsza, jest motywacja do nauki. Różnice między wysokością stypendiów rektora a stypendiów socjalnych są coraz większe, co stanowi doskonałą ilustrację wieloletnich zaniedbań i zaniechań. Dobrze więc byłoby, gdyby wdrożenie nowych przepisów stanowiło również zachętę do wprowadzania przemyślnych zmian, uwzględniających skutki przyjętych, konkretnych rozwiązań. W systemie pomocy materialnej nie chodzi tylko i wyłącznie o wydatkowanie otrzymanej dotacji, dlatego tak ważne jest zwrócenie uwagi na wysokość tych świadczeń, co niestety niektórym umyka.

XIII Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa pt. Pomoc materialna dla studentów i doktorantów odbędzie się w Toruniu w dniach 1-3 czerwca 2026 r. Szczegóły pod adresem: [OKNS Pomoc materialna dla studentów i doktorantów](#)

Pod adresem: [Webinary](#) publikowana jest aktualna oferta szkoleń. Najbliższe szkolenie pt. **Pomoc materialna dla studentów - aktualne problemy i najnowsze orzecznictwo (20260224)** już **24 lutego 2026 r.** Zapraszamy do udziału!